

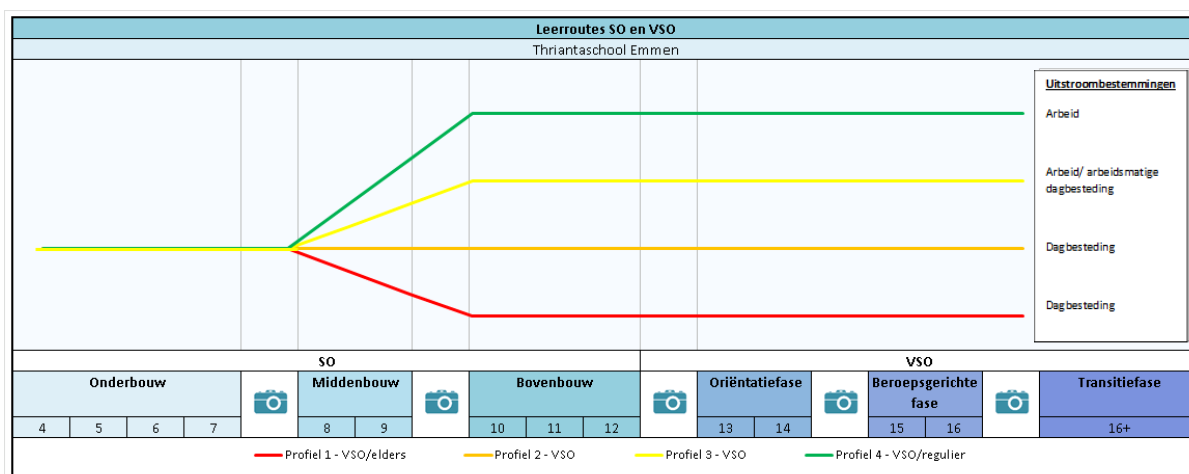
THRIANTASCHOOL

School voor onderwijs aan zeer moeilijk lerenden

Profielbeschrijvingen van de Thriantaschool

In onderstaande profielbeschrijvingen wordt er een meer algemeen beeld beschreven wat een leerling in een bepaald profiel nodig heeft betreffende algemene benaderingswijze, ondersteuning, lesinhoud etc. Leerlingen worden op basis van het algehele niveau van functioneren ingedeeld in een passend basisprofiel. Het kan wel zo zijn dat de leerling voor bepaalde vakken deelneemt aan een lesaanbod uit een lager of hoger profiel, aansluitend bij het niveau (groepsdoorbrekend werken).

Beschrijving Profiel 2

Algemene beschrijving doelgroep

- IQ bereik: 20-34; ernstig verstandelijke beperking.
- Emotionele ontwikkelingsleeftijd: 6 tot 18 maanden. Vertrouwen versus wantrouwen staat centraal. De leerling heeft een grote behoefte aan nabijheid van een leerkracht. Vanuit deze nabijheid komt de leerling tot het ondernemen van activiteiten en komt het tot leren. De leerlingen zoeken de nabijheid van andere leerlingen op, echter is er nog geen sprake van samenspel. Het uiten en begrijpen van emoties begint het kind te leren, maar dient nog te worden begeleid. Er is nog geen controle over het eigen gedrag en er is geen inzicht in de consequenties van het gedrag. Er is nog geen empathisch vermogen, moreel bewustzijn of normbesef.
- Adaptieve ontwikkelingsleeftijd: 2-4 jaar.
- Het gaat om leerlingen met een ontwikkelingsachterstand op diverse gebieden. De leerlingen hebben naast een ernstig verstandelijke beperking vaak een bijkomende beperking (motorisch, zintuiglijk, spraak/taal, stoornissen in het autistisch spectrum, chromosomale afwijkingen, gedragsproblemen).
- SO: de leerlingen volgen vanaf de middenbouw (ongeveer vanaf 8 -10 jaar) onderwijs in een groep waarin de leerlingen vooral via ervaringsgericht aanbod tot verdere ontwikkeling komen. Leren moet voor deze leerlingen betekenisvol en uitdagend zijn. Het leren is sterk gebonden aan het hier en nu en aan de fysieke omgang met de omgeving en de eigen lichamelijkeheid. Er is in verhouding meer aandacht voor de praktische vaardigheden.
- Ontwikkelingsperspectief/uitstroommogelijkheden SO: VSO ZML Profiel 2.

Leerkenmerken

Pragmatisch: Door te doen, ervaren en herhalen leert de leerling. Concrete praktische voorbeelden bieden ondersteuning.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Bij een profiel 2 leerling staan de volgende kenmerken en behoeften centraal:

- De vertrouwen-wantrouwen fase (nabijheid bieden om de leerling te laten exploreren).
- Zorgen voor voldoende begeleiding, waarin nabijheid en begrenzing wordt geboden.
- Zorg dat je in het zicht bent en blijft van de leerling.
- Het kind is nog zeer egocentrisch ingesteld, eigen wensen/behoeften staan nog voorop.
- Wees voorspelbaar in je doen en laten, zodat de leerling weet waar hij aan toe is.
- Zorg voor voldoende structuur in het dagprogramma, zodat de leerling weet wat er komt.
- Negatief gedrag moet worden gezien als het testen van de relatie, 'ben jij te 'betrouwen'?'. Er is nog geen sprake van bewust uitdagend gedrag.
- Agressie is nog niet doelgericht en wordt ongecontroleerd richting de omgeving geuit.
- Hoewel de leerling het woord 'nee' wel begrijpt, kan hij hier nog niet altijd uitvoer aan geven.
- Er is nog geen intern geweten opgebouwd. De leerling kan de verantwoordelijkheid voor zijn daden nog niet dragen.
- Gedrag kan worden veranderd door actief op te treden; hulp bieden in plaats van boos worden.

Begeleiding sociaal-emotionele ontwikkeling

Begeleiding is in deze fase gericht op het bewerkstelligen van een basale emotionele veiligheid die gebaseerd is op vertrouwen in een voorspelbare begeleider. Een leerling kan vanuit de veiligheid die de leerkracht biedt, de omgeving exploreren en tot acties komen. Zo komt een leerling tot leren.

In het begin van deze fase is fysiek contact nog heel belangrijk, fysiek nabij zijn om de veiligheid te waarborgen. Na enige tijd kan de fysieke nabijheid gereduceerd worden en is fysiek contact minder noodzakelijk. Vanuit een veilige nabijheid dient de leerling te worden gestimuleerd om 'op onderzoek uit te gaan'. Als leerkracht is het van belang om dan in het zicht te blijven van de leerling. Mocht dit niet haalbaar zijn, geef dan aan waar je heen gaat en wanneer je weer terug komt (beschikbaar zijn voor de leerling).

Er is nog geen sprake van een intern geweten. De fysieke aanwezigheid van een leerkracht representeert de regels enkel. De leerling kent nog geen empathie, normbesef of moreel bewustzijn. Hij leert de grenzen en het gezag van de leerkracht te accepteren. De regels dienen constant te worden herhaald.

De begeleiding biedt de leerling voorspelbaarheid, rust en structuur, zoals een dagelijks ritme van vaste herkenningpunten in personen, omgeving en activiteiten. Mede hierdoor wordt een basis van veiligheid gecreëerd. De begeleiding zorgt dat de boodschap duidelijk en helder is en geeft aan welke handeling wordt verwacht. Via dagelijks of wekelijks terugkerende gebeurtenissen ontstaat gewoontevorming. Het vergroot de greep op de wereld.

Adaptieve ontwikkeling

Communicatieve vaardigheden

De leerlingen communiceren veelal in klanken, losse woorden, korte zinnen en/of gebaren. Ze communiceren alleen in het hier en nu.

Begeleiding communicatieve vaardigheden

De communicatie door de leerkracht gebeurt in eenvoudige zinnen en moet visueel ondersteund worden d.m.v. concrete materialen, gebaren, foto's en picto's.

De leerkracht houdt rekening in zijn communicatie met specifieke problematiek van leerlingen. De leerkracht daagt de leerlingen uit om te communiceren en zoekt naar de ingangen die bij leerlingen passen;

- bij spraakproblemen door eigen vertelboek, eigen fotoboek, weekendbrief, communicatie schriftje.
- bij visuele beperking door items te vergroten en/of het contrast te versterken.
- bij ADHD door een rustige, neutrale duidelijke begrenzing.
- bij ASS door een korte, concrete, kernachtige spraak, abstract taalgebruik vermijden, puzzeltijd geven en duidelijk zijn op de Geef me de 5-methode (wie, wat, waar, wanneer en hoe).
- bij auditieve problemen ondersteunen met gebaren.

Met ouder(s)/ verzorgers wordt, wanneer dit wenselijk wordt geacht, gecommuniceerd via een communicatieschrift.

Dagelijkse vaardigheden

De zelfredzaamheid bij deze leerling is nog onvoldoende ontwikkeld. De leerling heeft veelal hulp nodig op het gebied van eten, het aan- en uitkleden en de zindelijkheid. Ze kunnen zich zonder hulp onvoldoende redden in de maatschappij.

Begeleiding dagelijkse vaardigheden

Begeleiding bij zelfredzaamheid is veelal nodig op het gebied van eten, het aan- en uitkleden en de zindelijkheid. Waar nodig worden er extra hulpmiddelen ingezet, zoals aangepaste toiletmogelijkheden. De leerkracht moet oog hebben voor zorg en verzorging. Zelfredzaamheid in het verkeer en de maatschappij is tevens een belangrijk aandachtspunt. In de begeleiding van het eigen maken van vaardigheden om zo zelfstandig mogelijk te kunnen werken en handelen wordt gebruik gemaakt van 'leren leren' en het 'Eigen Initiatief Model'. Nabije begeleiding blijft echter noodzakelijk.

De leerling:

- gaat steeds meer onderzoekend om met spelmateriaal.
- de leerling leert ervaringsgericht: via waarnemen en doen, na het gegeven voorbeeld. Van voordoen, via samendoen komt de leerling tot eenvoudige vormen van zelfstandig werken.
- heeft vaak concentratieproblemen.
- heeft moeite met het schakelen van de ene naar de volgende activiteit.
- heeft geringe transfer mogelijkheden van handelen, weinig wendbaar, weinig overdraagbaar naar andere of nieuwe situaties.
- kan niet gedurende een langere tijd aaneengesloten blijven werken. Heeft nog een minimale taakgerichtheid en een korte aandachtspanne.

Didactische begeleiding schoolse vaardigheden

- veel herhalen bij het verwerven van vaardigheden.
- gerichte instructie geven: vooral samen doen en inoefenen.
- sturing geven bij vrije momenten.
- zorgen dat de leerling ingevulde tijd heeft, vrije momenten kunnen nog niet zelfstandig worden ingevuld.
- geven van positief gestelde, eenduidige regels die consequent gehanteerd worden. Deze regels zijn er om steun te bieden, niet om te straffen. De regels worden visueel ondersteund. De regels worden geoefend in herkenbare en praktische situaties.
- geven van directe feedback. Waar mogelijk benoemen of visualiseren wat er is waargenomen, vervolgens worden er gewenste gedragsalternatieven (verbaal of visueel) aangeboden.
- waar nodig worden er extra hulpmiddelen ingezet, zoals extra dik schrijfmateriaal, aangepaste scharen, verstelbaar werkblad.

Onderwijsaanbod

De leerling heeft de hele dag nodig:

Een concreet en themagericht onderwijsaanbod in zeer kleine groepen. De leeractiviteiten worden op een speelse en ervaringsgerichte/ praktische manier aangeboden. Dit gebeurt zo concreet en functioneel mogelijk.

De lessen worden klassikaal aangeboden via het directe instructiemodel.

Rekenen en schriftelijke taal worden, waar mogelijk, in niveaugroepjes aangeboden.

Er volgt op de volgende pagina een beknopte omschrijving van de kennis, inzichten en vaardigheden waarover 75% van de profiel 2 leerlingen aan het eind van de SO loopbaan behoren te beschikken.

Beheersingsdoelen leerstandaard SO:

Rekenen en Wiskunde	<ul style="list-style-type: none"> - Bekend met de getalsymbolen t/m 5. - Zegt de telrij t/m 10 op; - Bepaalt op basis van getalbeelden (t/m 5) of er iets bij is gekomen of afgegaan. - Weet dat je op een klok de tijd kunt aflezen/zien. - Gebruikt de begrippen groter-kleiner, langer-korter, hoger-lager, dikker-dunner, zwaar-zwaarder en vol-leeg binnen een context.
Schriftelijke Taal	-
Mondelinge Taal	<ul style="list-style-type: none"> - Gebruikt de ontkenning 'niet'. - Gebruikt gebaren die bij een bepaalde uitdrukking horen. - Voert enkelvoudige opdrachten uit wanneer ze niet 1:1 worden aangeboden - Stelt een bekende een korte vraag. - Geeft antwoord op een vraag als die direct aan hem gesteld wordt. - Gebruikt zelfstandige naam- en werkwoorden.
Sociaal-emotionele ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Kiest tussen genoemde mogelijkheden, zonder concreet voorbeeld. - Zegt 'nee' tegen een zeer onredelijk verzoek, ook na aandringen. - Uit gevoelens (verdriet, bang, boos) onder begeleiding.
Leren leren	<ul style="list-style-type: none"> - Bedenkt één voorwerp dat hij nodig heeft bij een bekende taak en pakt dit. - Volgt een meervoudige instructie op (2 stappen). - Werkt 2-3 minuten zelfstandig aan een bekende, terugkerende taak. - Vraagt rustig om hulp als hij die nodig heeft.
Praktische redzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> - Trekt op eigen initiatief een jas aan als hij naar buiten gaat. - Legt speel en knutselspullen op de juiste plek terug.
Zintuigelijke en motorische ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Zoekt een voorwerp/plaatje van het voorwerp bij elkaar. - Wijst na geblinddoekt ruiken van twee bekende geuren de juiste aan. - Benoemt geluiden uit de directe omgeving als telefoon, piano, fluitketel. - Geeft na voelen aan welk voorwerp groot of klein is. - Geeft na voelen aan of iets nat of droog is. - Wijst na geblinddoekt proeven van vier etenswaren de juiste aan als hij ze vooraf heeft gezien. - Maakt grote draaibewegingen vanuit de pols. - Stapelt grote voorwerpen op elkaar.

Profiel 2 (Ernstige verstandelijke beperking)

Streefplanning (uitstroom SO) is gebaseerd op de leerlijnen cluster 3, ZML (niveau 1 t/m 12)

Kalenderleeftijd	4 - 6 jaar	7-9 jaar	9-12 jaar
CED	niveau	niveau	niveau
Mondelinge taal	1	2	3 - 4 (50%)
Schriftelijke taal	1	2	3 - 4 (50%)
Technisch lezen			
Rekenen	1	2	3 - 4 (50%)
Sociaal-emotionele ontwikkeling	1	2	3 - 4 (50%)
Leren leren	1	2	3 - 4 (50%)
Praktische redzaamheid	1	2	3 - 4 (50%)
Zintuiglijke en motorische ontwikkeling	1	2	3 - 4 (50%)

Ondersteuningsbehoefte; intensief	
Ondersteuning t.a.v. leren en ontwikkelen	De leerling heeft de hele dag nodig: <ul style="list-style-type: none"> - een concreet en themagericht onderwijsaanbod in zeer kleine groepen. - onderwijsaanbod is voorspelbaar d.m.v. een vaststaande dagstructuur. - een begeleider die de leerling tot leren stimuleert. - na een korte tijd van inspanning ontspanning (taakspanne 5-10 min).
Ondersteuning t.a.v. de sociaal-emotionele ontwikkeling	De leerling heeft de hele dag nodig: <ul style="list-style-type: none"> - een beschermende en beschutte omgeving. - basisklimaat is gericht op het hechtingsproces. - een basishouding gericht op het bieden van veiligheid door veel nabijheid en begrenzing. - een begeleider die voorspelbaar, in het zicht en nabij is, en die vaste rituelen en ritmes hanteert.
Ondersteuning t.a.v. de communicatie	De leerling heeft de hele dag nodig: <ul style="list-style-type: none"> - korte, bondige en concrete taal gekoppeld aan het hier en nu. - visuele ondersteuning van het dagprogramma (picto's, foto's en gebaren).
Ondersteuning t.a.v. fysieke situatie	<u>Zelfredzaamheid in relatie tot ADL-handelingen</u> De leerling heeft de hele dag nodig: <ul style="list-style-type: none"> - volledige ondersteuning/ overname door één begeleider, ondanks dat de leerling meewerkt bij het uitvoeren van deelhandelingen. <p><i>Hulp benodigd tijdens eten en drinken:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - extra tijd. - Klaarzetten. - juiste hulpmiddelen om mee te eten. - praktische en verbale aansturing bij sensorische informatieverwerking. - praktische en verbale aansturing bij mond motorische problemen. - opruimen. <p><i>Hulp benodigd tijdens de toiletgang:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - billen afvegen.

	<ul style="list-style-type: none"> - knoop dichtdoen. - zindelijkheidstraining volgens protocol. <p><u>Fysieke belastbaarheid</u></p> <p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een dagprogramma met één of meerdere rustmomenten, dit hoeft niet in een aparte ruimte. - een lesprogramma meteen gebalanceerde verdeling van inspanning en ontspanning m.b.t. energie <p><u>Oriëntatie in de ruimte en transfers</u></p> <p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een begeleider die stimuleert om zelf te lopen, rijden of zichzelf voort te bewegen. - hulp/ondersteuning bij een aantal transfers. - hulp bij deelname aan het verkeer. De leerling is volledig afhankelijk. - volledige ondersteuning bij inzet visueel of auditief hulpmiddel bij transfer
<p>Ondersteuning t.a.v. medische situatie</p>	<p><u>Medische handelingen en protocollen</u> <i>(alle leerlingen waaraan medicatie wordt verstrekt of waar sprake is van epilepsie hebben een protocol)</i></p> <p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verpleegkundige hulp terwijl de leerling meewerkt. - toediening van medicijnen door begeleiding. <p><u>Zintuiglijk functioneren</u></p> <p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hulp bij zintuigelijke informatieverwerking. Leerling kan dit niet zelfstandig. - deels aangepaste ruimte, programma en materiaal.

Beschrijving Profiel 3

Algemene beschrijving doelgroep

- IQ bereik: 35-49; matig verstandelijke beperking.
- Emotionele ontwikkelingsleeftijd: 18-36 maanden. De meeste leerlingen in profiel 3 bevinden zich in de eerste individuatiefase. De leerling krijgt een steeds sterkere eigen wil en wil alles zelf doen. Hoewel de leerling nog steeds afhankelijk is van de nabijheid van een leerkracht, kan dit steeds vaker op afstand.
- Adaptief ontwikkelingsniveau: 4-7 jaar.
- Het gaat om leerlingen met een ontwikkelingsachterstand op diverse gebieden. De leerlingen hebben naast een matige verstandelijke beperking veelal een bijkomende beperking (motorisch, zintuiglijk, spraak/taal, stoornissen in het autistisch spectrum, chromosomale afwijkingen, gedragsproblemen).
- Er is sprake van grote en hardnekkige achterstanden op didactisch gebied.
- SO: de leerlingen volgen vanaf de middenbouw (ongeveer vanaf 10 jaar) onderwijs in een groep waar voornamelijk wordt ingezet op de theorie en didactische vaardigheden.
- Ontwikkelingsperspectief/uitstroommogelijkheden: de verwachting is dat deze leerling na het SO doorstroomt naar VSO ZML Profiel 3 en na de onderwijsperiode instroomt in arbeidsmatige dagbesteding in groepen of arbeidsmarkt.

Leerkenmerken

Egocentrisch De leerling wil leren wat nuttig is om zelfstandig het alledaagse leren te hanteren, concreet, dichtbij in tijd en ruimte en gericht op de eigen emotionele beleving.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Bij een profiel 3 leerling staan de volgende behoeften en kenmerken centraal:

- de autonomie fase (ik - ander, eigen wil, de 'nee' fase, wil alles zelf doen)
- dat het zelf willen ontdekken centraal staat, ook die dingen die het nog niet zelf kan.
- het makkelijk gefrustreerd raken of een driftbui krijgen door beperking van de eigen wil.
- het reageren vanuit lust/onlustprincipe of juist passief reageren.
- het hebben van weinig eigenheid, imiteert vooral anderen.
- last hebben van scheidingsangst.
- bang zijn om afgewezen te worden.
- het ontbreken van een intern geweten, dus ook nog geen schuldgevoel achteraf, hooguit besef dat hij iets verkeerd heeft gedaan.
- het nog niet kunnen onthouden van wat wel en niet mag.
- het zoeken van nabijheid van andere leerlingen, maar kan nog niet samenspelen.
- het zich nog niet kunnen verplaatsen in de ander.
- het aangaan van de machtsstrijd.
- gevoelens van trots, angst, verdriet, jaloezie, liefde, woede en agressie. Woede en agressie zijn op personen gericht, vooral op diegenen die de leerling belemmeren in het uitvoeren van zijn eigen wil.
- de angst voor letsel aan eigen lichaam.

Begeleiding sociaal-emotionele ontwikkeling

Begeleiding is in deze fase gericht op het vergroten van autonomie, echter binnen duidelijke grenzen en een aangegeven structuur. Een evenwicht vinden tussen zelfbepaling van de leerling en het aanbieden van grenzen is van groot belang. De valkuil is dat de begeleiding de machtsstrijd aangaat.

In de eerste individuatiefase overheerst de individuele benadering maar met bewust gehanteerde leermomenten in de groep. Nabijheid is nodig, zonder als betuttelend te worden ervaren. Deze nabijheid dient om te corrigeren of bij te sturen op basis van gemaakte regels en afspraken. De verantwoordelijkheid kan naar mogelijkheid van de leerling gedoseerd worden aangeboden. Tijdens momenten van nabije begeleiding kan er ervaring opgedaan worden met iets meer zelfstandig functioneren middels het Eigen Initiatief Model.

Er is nog geen sprake van een intern geweten, de boosheid van de begeleiding wordt alleen op dat moment als vervelend ervaren. Verwacht geen blijvend schuldbesef. Het geweten ontwikkelt zich door veel herhaling, voor- en nadoen van goed gedrag. Gewenst gedrag dient altijd beloond te worden.

De begeleiding biedt de leerling voorspelbaarheid, rust en structuur, zoals een dagelijks ritme van vaste herkenningpunten in personen, omgeving en activiteiten. Mede hierdoor wordt een basis van veiligheid gecreëerd. De begeleiding zorgt dat de boodschap duidelijk en helder is en geeft aan welke handeling wordt verwacht.

Via dagelijks of wekelijks terugkerende gebeurtenissen ontstaat gewoontevorming. Het vergroot de greep op de wereld.

Adaptieve ontwikkeling

Communicatieve vaardigheden

De leerlingen kunnen zich over het algemeen via gesproken taal voldoende uiten en de ander begrijpen, hierin is visuele ondersteuning wenselijk. De doe vaardigheden zijn over het algemeen sterker ontwikkeld dan de taalvaardigheden.

Begeleiding communicatieve vaardigheden

De leerkracht houdt in de communicatie rekening met speciale problematiek van de leerlingen en gebruikt indien nodig ondersteunende gebaren en picto's.

De leerkracht daagt de leerlingen uit om te communiceren en zoekt naar de ingangen die bij leerlingen passen:

- bij ADHD door een rustige neutrale duidelijke begrenzing.
- bij ASS door een korte, concrete, kernachtige spraak. Abstract taalgebruik vermijden, puzzeltijd geven en gebruik makend van de Geef me de 5-methode.
- wees voorspelbaar.
- spreek in korte, heldere en eenvoudige taal.
- bied structuur in tijd, ruimte en interactie.
- visualiseer regels en afspraken.

Dagelijkse vaardigheden

De leerling wil leren wat nuttig is om zelfstandig het alledaagse leven te hanteren, concreet dichtbij in tijd en ruimte en gericht op de eigen emotionele beleving.

Begeleiding dagelijkse vaardigheden

De begeleiding aan deze leerling is gericht op de sociale zelfredzaamheid en het aanleren van een werkhouding door praktijkgericht en functioneel leren.

Schoolse vaardigheden

De leerling:

- zijn leren is afhankelijk van motivatie, betrokkenheid en welzijn.
- wil leren wat nuttig is om het dagelijkse leven te kunnen hanteren.
- kan functioneel en toegepast lezen en rekenen.
- neemt vaker het initiatief.
- naast elkaar spelen wordt steeds meer samen spelen.
- spelletjes met regels zijn geliefd.

Didactische begeleiding schoolse vaardigheden

- zorgen voor een uitdagende en betekenisvolle leeromgeving.
- eenduidig in aanpak.
- zorgen voor het behalen van succeservaringen.
- controleren op begrip van de instructie en/of leerstof.
- versterken van de taak oriëntatie (aanbieden op dezelfde wijze).
- ondersteuning bieden bij opstart, doorwerken en afronding (EIM).
- exacte verwachtingen uitspreken.
- goede afwisseling tussen inspanning en ontspanning.
- bouw motorische activiteiten in.
- structuur in tijd (time timer), ruimte en interactie bieden, met voorspelbaarheid als basis.
- zorg voor korte luistertijd en veel doe-tijd.
- zoveel mogelijk tot zelfstandig werken laten komen, door o.a. EIM en uitgestelde aandacht.
- visualisering van klassenregels, pleinregels en het dagprogramma.
- de regels zijn positief gesteld. De regels zijn er om steun te bieden, niet om te straffen.

Onderwijsaanbod

De leerling heeft de hele dag nodig:

- een voorspelbaar onderwijsaanbod in eigen groep.
- het onderwijsaanbod dat aansluit bij de belevingswereld en dagelijkse praktijk.

Speerpunten in het onderwijsaanbod aan deze leerling betreft functioneel en toegepast lezen en rekenen, de sociale zelfredzaamheid en het aanleren van een werkhouding door praktijkgericht en functioneel leren.

De lessen worden klassikaal aangeboden via het directe instructiemodel.

Rekenen en schriftelijke taal worden, waar mogelijk, in niveaugroepjes aangeboden.

Op de volgende pagina volgt een beknopte omschrijving van de kennis, inzichten en vaardigheden waarover 75% van de profiel 3 leerlingen aan het eind van de SO loopbaan behoren te beschikken.

Rekenen en Wiskunde	<ul style="list-style-type: none"> - Leest hele uren af. - Stelt bedragen t/m 10 euro samen met munten van 1 en 2 euro en een biljet van 5 euro. - Weet binnen de context wat bedoeld wordt met hoeveel meer-minder.
Schriftelijke Taal	<ul style="list-style-type: none"> - Technisch lezen: DLE <10, FN <E3. - Spelling: Spellingscategorie t/m 4. - Stellen/schrijven: Schrijft zijn eigen naam op een (ansicht)kaart. Houdt een potlood vast met een pincetgreep. Schrijft zonder voorbeeld zijn eigen naam. Schrijft de cijfersymbolen t/m 5. - Begrijpend lezen: Leest een eenvoudige opsomming en begrijpt wat er nodig is. Koppelt zelf gelezen zinnen aan een concrete situatie.
Mondelinge Taal	<ul style="list-style-type: none"> - Switcht tussen verschillende sprekers. - Gebruikt de ontkenningen 'geen' en 'niemand'. - Spreekt goed verstaanbaar voor onbekenden. - Vraagt om uitleg/verduidelijking wanneer hij iets niet begrijpt.
Sociaal-emotionele ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Durft zichzelf te laten zien in een bekende situatie. - Vertelt dat hij een andere keuze wil maken dan een ander. - Verplaatst zich in de gevoelens van een ander. Benoemt manieren om rustig te blijven als hij boos is.
Leren leren	<ul style="list-style-type: none"> - Pakt voor 2 onbekende taken alle voorwerpen aan de hand van takenlijsten. - Luistert naar de gehele instructie van de begeleider voordat hij aan een taak begint. - Maakt met behulp van een gegeven stappenplan een bekende taak af (4-6 stappen). - Weet wat hij moet doen als hij vastloopt. - Werkt 10 minuten met een andere leerling samen aan een bekende taak, op basis van een gegeven taakverdeling. - Weet in elke situatie wie en wanneer hij om hulp mag vragen volgens de afgesproken regels.
Praktische redzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> - Eet met een vork en een mes in de hand. - Controleert of kleding goed zit (kleding fatsoeneren waar nodig). - Doet de knoop van zijn broek open en dicht. - Veegt een hoopje afval weg met stoffer en blik. - Neemt een groot plat oppervlak af met een vochtig doekje. - Kent korte routes in de nabije omgeving van de school of van huis.

Zintuigelijke en motorische ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Benoemt na proeven of iets zuur is of niet. - Wijst na geblinddoekt voelen van voorwerpen aan welk voorwerp hij gevoeld heeft. - Zet tijdens het luisteren naar een serie geluiden bijbehorende plaatjes in de juiste volgorde. - Wijst de juiste figuur aan als een vorm en kleur worden genoemd. - Geeft met duim en wijsvinger aan hoe groot iets ongeveer is. - Tikt met de tenen op de grond en houdt de hak op de grond. - Stopt kleine voorwerpen in een doosje. - Voert nauwkeurige handelingen uit met een zwaar voorwerp.
--	--

Profiel 3 (Matige verstandelijke beperking)

Streefplanning (uitstroom SO) is gebaseerd op de leerlijnen cluster 3, ZML (niveau 1 t/m 12)

Kalenderleeftijd	4 - 6 jaar	7-8 jaar	9-12 jaar
CED	niveau	niveau	niveau
Mondelinge taal	1 - 2	3 - 4	5 - 7 (50%)
Schriftelijke taal	1 - 2	3 - 4	5 - 7 (50%)
Technisch lezen	1 - 2	3 - 4	5 - 7 (50%)
Rekenen	1 - 2	3 - 4	5 - 7 (50%)
Sociaal-emotionele ontwikkeling	1 - 2	3 - 4	5 - 7 (50%)
Leren leren	1 - 2	3 - 4	5 - 7 (50%)
Praktische redzaamheid	1 - 2	3 - 4	5 - 7 (50%)
Zintuiglijke en motorische ontwikkeling	1 - 2	3 - 4	5 - 7 (50%)

Ondersteuningsbehoefte; voortdurend	
Ondersteuning t.a.v. leren en ontwikkelen	De leerling heeft nodig: <ul style="list-style-type: none"> - een voorspelbaar onderwijsaanbod in eigen groep. - een onderwijsaanbod dat aansluit bij de belevingswereld en dagelijkse praktijk. - een begeleider die het initiatief van de leerling stimuleert. - alle begeleiders hanteren regels en afspraken duidelijk en consequent. - een begeleider die de leerling begeleidt in (les)overgangen. - balans tussen in- en ontspanningsmomenten (taakspanne 10-20 min). - een begeleider die de leerling de zelfstandigheid bevordert.
Ondersteuning t.a.v. de sociaal-emotionele ontwikkeling	De leerling heeft nodig: <ul style="list-style-type: none"> - een basisklimaat gericht op autonomie en individuatie (maakt onderscheid tussen ik en de ander). - grenzen en structuur om veiligheid te bieden -een begeleider die corrigeert en bijstuurt op grond van gemaakte regels en afspraken. - Herhaling -ondersteuning bij samenspel.
Ondersteuning t.a.v. de communicatie	De leerling heeft de hele dag nodig: <ul style="list-style-type: none"> - korte verbale instructie (3- en 4 woordzinnen). - visuele ondersteuning waar nodig (foto's/picto's). - begeleiding in het stimuleren in het verwoorden van gevoelens en gedachten.

Ondersteuning t.a.v. fysieke situatie	<p><u>Zelfredzaamheid in relatie tot ADL-handelingen</u></p> <p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verbale/visuele aansturing en directe nabijheid bij het uitvoeren van deelhandelingen. <p><i>Hulp met betrekking op eten en drinken:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - verbale/visuele aansturing verder te eten. - verbale/visuele aansturing netjes te eten. - handen wassen voor het eten. <p><i>Hulp met betrekking op de toiletgang:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - handen wassen na toiletgang. - verbale/visuele aansturing bij menstruatie. - <p><i>Hulp met betrekking op aan- en uitkleden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - douchen. - veters strikken. <p><u>Fysieke belastbaarheid</u></p> <p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - begeleiding bij het bepalen van rustbehoefte en -moment. - begeleiding die erop toeziet dat de leerling zo nodig rust neemt en dat de duur van het rustmoment bepaalt. <p><u>Oriëntatie in de ruimte en transfers</u></p> <p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verbale aansturing bij het maken van transfers. - begeleiding die op afstand transfers monitort. - hulp bij gebruik van fiets of loophulpmiddelen. - hulp bij deelname aan het verkeer. De leerling kan een aantal handelingen zelf. - ondersteuning bij inzet visueel of auditief hulpmiddel bij transfer
Ondersteuning t.a.v. medische situatie	<p><u>Medische handelingen en protocollen</u> <i>(alle leerlingen waaraan medicatie wordt verstrekt of waar sprake is van epilepsie hebben een protocol)</i></p> <p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - toezicht op deelhandelingen die hij wel zelf kan en hulp bij deelhandelingen die hij niet zelf kan. - naleving van het vastgestelde protocol. - observatie op bijwerking nieuwe van medicijnen <p><u>Zintuiglijk functioneren</u></p> <p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hulpmiddelen ter compensatie van (ernstige) zintuiglijke beperking. - enkele malen op de dag is hulp nodig bij de inzet van hulpmiddelen (bijvoorbeeld het indoen van lenzen). - verbale/visuele ondersteuning bij eigen informatieverwerking (leerling vraagt hierbij niet zelfstandig om hulp). - toezicht op inzet van het gebruik van solo apparatuur door begeleider.

Beschrijving Profiel 4

Algemene beschrijving doelgroep

- IQ bereik: 50 - 69; licht verstandelijke beperking.
- Emotioneel ontwikkelingsniveau: 3-7 jaar. De leerlingen worden of zijn steeds meer een zelfstandig persoon. De wereld gaat steeds meer voor hen open. Zij gaan ook nieuwe vaardigheden leren waardoor hun leefwereld toegankelijker voor hen wordt. De leerling heeft in toenemende mate zelfvertrouwen en voldoende eigenwaarde om tot prestaties te komen. Er is interesse en belangstelling voor de omgeving. Het besef van regels is aanwezig.
- Adaptief ontwikkelingsniveau: 7-12 jaar.
- Bij veel leerlingen zien we een disharmonisch ontwikkelingsprofiel. Een disharmonisch profiel maakt een leerling, vooral emotioneel, kwetsbaar en juist vanuit die emotionele kwetsbaarheid ontstaat bij veel leerlingen psychische problematiek en/of moeilijk verstaanbaar gedrag.
- Je ziet leerlingen met gedragsproblematiek op basis van een opeenstapeling van problematiek
- Je ziet leerlingen met gedragsproblematiek als gevolg van een psychiatrische stoornis:
 - sprake van co- morbiditeit: denkend aan o.a. ASS, hechtingsproblematiek
 - moeilijk leerbaar op sociaal- emotioneel terrein
 - prikkelgevoeligheid en slechte concentratie
 - weinig inzicht in consequenties van eigen gedrag
 - moeite met veranderingen
 - grensoverschrijdend gedrag
- Er is een beperkte mate van zelfredzaamheid
- Ontwikkelingsperspectief/uitstroommogelijkheden:
Tijdens het SO kan de leerling uitstromen naar BAO, SBO, RENN 4.
De verwachting is dat deze leerling na het SO doorstroomt naar VSO ZML of PrO en na de onderwijsperiode instroomt in arbeidsmarkt gerichte werkzaamheden. Dit kan ingevuld worden bij de Arbeidsmarktgerichte dagbesteding of het Vrije Bedrijf.

Leerkenmerken

Egocentrisch en perfoormaal	De leerling wil leren wat nuttig is om zelfstandig het alledaagse leren te hanteren. Ook kan de leerling modellen, schema's en diagrammen gebruiken om opgedane kennis te structureren.
-----------------------------	---

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Bij een profiel 4 leerling staan de volgende kenmerken en behoeften centraal:

- een persoon die in toenemende mate zelfvertrouwen en voldoende eigenwaarde krijgt om tot prestaties te komen.
- bij voldoende eigenwaarde kan de leerling gemakkelijker aansluiting vinden bij andere leerlingen en invulling kunnen geven aan vrije tijd. Ook zullen teleurstellingen gemakkelijker geaccepteerd kunnen worden; hun frustratietolerantie is toegenomen
- het zich eigen maken van sociale regels en het leren van verantwoordelijk te zijn
- een internaliserend geweten
- kunnen samenwerken en ontwikkelen van vriendschappen. Relaties met leeftijdgenoten worden belangrijker en sterker. Voor de sociale en emotionele ontwikkeling zijn goed verlopende relaties met leeftijdgenoten onontbeerlijk. In groepsverband leren de leerlingen zich aan te passen aan de groepsregels, met elkaar te onderhandelen en met elkaar conflicten aan te gaan en op te lossen
- indien er sprake is van agressiviteit is deze gecontroleerd en heeft soms zelfs iets bestraffend, vanuit zwart/wit denken en strenge gewetensvorming. De nuancering ontbreekt vaak nog.

De leerling maakt daardoor nog wel eens verkeerde interpretaties waardoor hij eigen ervaringen negatief labelt ("Ik ben stom, ik kan het toch niet").

- spijt- en (beginnende) schaamte gevoelens. In toenemende mate kan de leerling praten over zijn eigen gedrag
- meer spelen in groepsverband, associatief spelen en later coöperatief spelen met als doel samen iets te bereiken
- het steeds beter kunnen geven en nemen, onderhandelen en samenwerken
- sociale competitie speelt een toenemende rol. De leerling wil zijn eigen lichamelijke prestatie meten
- de behoefte om zich waar te maken

Begeleiding sociaal-emotionele ontwikkeling

De begeleiding is gericht op stimuleren van zelfstandigheid en zelfvertrouwen. Begeleiding en ondersteuning op afstand en tijd, steunend en voorwaardenscheppend voor maximale zelfverantwoordelijkheid, maar niet betuttelend. (Behandel de VSO leerling als jong volwassene in wording, met in acht neming van zijn capaciteiten.) Het is de bedoeling dat de leerling minder leerkracht afhankelijk wordt (EIM). Begeleiding dient ook te ondersteunen in de interpretaties die de leerling maakt en soms dingen anders of genuanceerder labelen voor de leerling. Een begeleider speelt een belangrijke rol: rolvoorbeeld, inzicht gevend, vanuit vertrouwensrelatie positieve feedback geven, helpen bij het maken van existentiële keuzes, loyaliteitsconflicten. Binnen veilige kaders keuzevrijheid geven.

Het is van belang om tijdig te signaleren wanneer een leerling vastloopt in zijn relaties met anderen en na te gaan hoe dat komt (Is hij onzeker, egocentrisch, te weinig weerbaar, ontbreken er sociale vaardigheden?).

De begeleider corrigeert direct bij ongewenst gedrag. Bij de oudere leerling wordt steeds meer geappelleerd aan zijn inzicht en verantwoordelijkheid binnen een conflictsituatie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het Eigen Initiatief Model.

Adaptieve ontwikkeling

Communicatieve vaardigheden

De leerlingen kunnen zich over het algemeen via gesproken taal voldoende uiten en de ander begrijpen, hierin is visuele ondersteuning soms wenselijk. Soms zijn de taalvaardigheden sterker ontwikkeld dan de praktische vaardigheden. Hierdoor is overschatting van het daadwerkelijk kunnen van een leerling mogelijk. Het taalgebruik kenmerkt zich door realiteitszin.

Begeleiding communicatieve vaardigheden

De leerkracht houdt in de communicatie rekening met speciale problematiek van de leerlingen en visualiseert indien nodig.

De leerkracht daagt de leerlingen uit om te communiceren en zoekt naar de ingangen die bij leerlingen passen bv.

- bij ADHD door een rustige neutrale duidelijke begrenzing
- bij ASS door een korte, concrete, kernachtige spraak. Abstract taalgebruik vermijden, puzzeltijd geven en duidelijk zijn op de 5
- wees voorspelbaar
- spreek in korte, heldere en eenvoudige taal
- bied structuur in tijd, ruimte en interactie
- geef voldoende bedenken- en reactietijd, schakeltijd
- visualiseer regels en afspraken
- bespreek en benoem gevoelens en oefen dit met de leerlingen
- biedt ondersteuning bij het omgaan met medeleerlingen, omdat deze leerlingen vaak sociaal onhandig zijn

Sociale vaardigheden

De omgang met volwassenen wordt vormgegeven in sociale en cognitieve prestaties. De wereld van de leerling speelt zich in toenemende mate buiten het huis af. 'De juf/meester weet het beter dan vader/moeder.'

Dagelijkse vaardigheden

De leerling wil leren wat nuttig is om zelfstandig het alledaagse leven te hanteren.

Begeleiding dagelijkse vaardigheden

De begeleiding aan deze leerling is gericht op de sociale zelfredzaamheid en het aanleren van een werkhouding door praktijkgericht en functioneel leren.

Schoolse vaardigheden

De leerling:

- zijn leren is afhankelijk van motivatie en welzijn
- wil leren wat nuttig is om het dagelijkse leven te kunnen hanteren
- kan lezen en rekenen
- neemt initiatief
- sociaal leren staat voorop
- speelt in groepsverband
- speelt associatief (kijkt spel af van anderen en leent of gebruikt spelmateriaal van anderen), overgaand in coöperatief spel (samen iets bereiken)
- de realiteit wordt nagebootst
- kan omgaan met groepsregels
- kan aangeboden lesstof begrijpen en inpassen in datgene wat hij al weet en ervaren heeft (EIM)

Didactische begeleiding schoolse vaardigheden

- zorgen voor een uitdagende en betekenisvolle leeromgeving
- eenduidig in aanpak
- zorgen voor het behalen van succeservaringen
- checken op begrip van de instructie en/of leerstof
- versterken van de taak oriëntatie (aanbieden op dezelfde wijze)
- ondersteuning bieden bij opstart, doorwerken en afronding (EIM)
- exacte verwachtingen uitspreken
- goede afwisseling tussen inspanning en ontspanning
- bouw motorische activiteiten in
- structuur in tijd (time timer), ruimte en interactie bieden, met voorspelbaarheid als basis
- zoveel mogelijk tot zelfstandig werken laten komen, door o.a. EIM, uitgestelde aandacht
- visualisering van klassenregels en pleinregels en het dagprogramma
- de regels zijn positief gesteld. De regels zijn er om steun te bieden, niet om te straffen.
- geef minimaal haalbare doelen aan
- bespreek de hoeveelheid werk
- maak VSO leerlingen steeds meer mede verantwoordelijk voor bepaalde leerpunten via coaching/mentorgesprekken

Onderwijsaanbod

De leerling heeft nodig:

Een onderwijsaanbod die verder weg staat van de directe concrete belevingswereld.

Speerpunten in het onderwijsaanbod aan deze leerling betreft lezen en rekenen, de sociale zelfredzaamheid en het aanleren van een werkhouding door praktijkgericht en functioneel leren.

Daarnaast staat de sociaal-emotionele ontwikkeling centraal, voornamelijk de sociale redzaamheid en het leren reguleren van gedrag en handelen ten behoeve van het functioneren in de maatschappij.

De lessen worden klassikaal aangeboden via het directe instructiemodel.

Rekenen en schriftelijke taal worden, waar mogelijk, in niveaugroepjes aangeboden.

Hieronder volgt een beknopte omschrijving van de kennis, inzichten en vaardigheden waarover 75% van de profiel 4 leerlingen aan het eind van de SO loopbaan moeten beschikken.

Beheersingsdoelen leerstandaard SO:

Rekenen en wiskunde	<ul style="list-style-type: none"> - Kijkt globaal klok (het is bijna kwart voor, het is net tien uur geweest) - Weet welke dag het is en wijst deze aan op de kalender - Weet bij het betalen van ronde bedragen tot en met 20 euro hoeveel geld er teruggegeven wordt - Gebruikt de rekenmachine als hulpmiddel voor optellen/afrekken - Kiest een passende standaardmaat (km,m,kg,l)
Schriftelijke taal	<p><u>Technische lezen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Technische lezen - DLE 10-30 - FN E3-M5 <p><u>Spelling</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Spelling SO-ZML - Spellingscategorie t/m 17 - Spelling Basisleerlijn - Spellingscategorie t/m 24 <p><u>Stellen/schrijven</u> Stellen/schrijven SO-ZML</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schrijft een 2-woordszin bijeen afbeelding/eigen werkstuk (ik ren) - Schrijft een verlanglijst - Schrijft zijn eigen voor- en achternaam - Laat even grote spaties tussen woorden - Basisleerlijn - Schrijft korte functionele teksten zoals antwoorden op vragen/briefjes/afspraken <p><u>Begrijpend lezen</u> Begrijpend lezen SO-ZML</p> <ul style="list-style-type: none"> - Begrijpt verschillende soorten eenvoudige teksten - Begrijpt welke teksten geschikt zijn om zelf te lezen - Basisleerlijn - Herkent 2 tekst soorten fictieel/ informatief - Bedenkt wat hij al weet voor de tekst gelezen wordt - Herkent in een duidelijk gestructureerde tekst de Tijdsopvolging - Geeft na het lezen aan waar de tekst over gaat - Vertelt wat hij van een gelezen tekst vindt.
Mondelinge taal	<ul style="list-style-type: none"> - Onderscheidt hoofd en bijzaken in een eenvoudige mondelinge tekst. - Vraagt informatie aan een onbekende persoon in een onbekende omgeving. - Begint zijn verhaal over een gebeurtenis: tijd, plaats, personen. - Uit zich op een adequate wijze in een gespreksituatie. - Basisleerlijn - Begrijpt/past toe instructie voor lees/rekenopdrachten.

	<ul style="list-style-type: none"> - Onderscheidt belangrijke/minder belangrijke informatie bij korte instructies. - Brengt gestructureerd verslag uit van gebeurtenissen, activiteiten, persoonlijke ervaringen. - Motiveert waarom hij het wel/niet eens is met een mening van de ander. - Uit zich op een adequate wijze in een gespreksituatie.
Sociaal emotionele ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Durft zichzelf te laten zien in een onbekende situatie. - Komt op een gepaste manier voor zichzelf op wanneer hij onjuist behandeld wordt. - Gaat adequaat om met gevoelens. - Vermijdt gedragingen die bij anderen boze reacties oproepen. - Vertelt het de ander als diegene iets heeft gedaan dat hij niet leuk vindt. - Herkent complexere gevoelens bij zichzelf. - Houdt rekening met de mogelijkheden/wensen van een ander. - Laat een ander uitpraten bij het oplossen van
Leren leren	<ul style="list-style-type: none"> - Maakt met behulp van een stappenplan een onbekende taak af (4-6 stappen). - Kiest uit verschillende oplossingen om een taak uit te voeren de beste en voert die uit. - Doet zelfstandig twee op zichzelf staande, bekende taken achter elkaar. - Controleert achteraf of zijn werk aan meerdere kwalitatieve (subjectieve) eisen voldoet. - Maakt voor een bekende taak (3-4 stappen) met meer dan twee andere leerlingen een taakverdeling en voert de taak samen uit
Praktische redzaamheid	
Zintuiglijke en motorische ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Voert een precieze handeling met beide handen uit - Wijst drie verschillen aan tussen twee plaatjes waar kleine verschillen in zitten

Profiel 4 (Lichte verstandelijke beperking)

Streefplanning (uitstroom SO) is gebaseerd op de leerlijnen cluster 3, zml (niveau 1 t/m 12)

Kalenderleeftijd	4 - 6 jaar	7-8 jaar	9-12 jaar
CED	niveau	niveau	niveau
Mondelinge taal	1 - 4	5 - 6	7 - 10 (50%)
Schriftelijke taal	1 - 4	5 - 6	7 - 10 (50%)
Technisch lezen	1 - 4	5 - 6	7 - 10 (50%)
Rekenen	1 - 4	5 - 6	7 - 10 (50%)
Sociaal-emotionele ontwikkeling	1 - 4	5 - 6	7 - 10 (50%)
Leren leren	1 - 4	5 - 6	7 - 10 (50%)
Praktische redzaamheid	1 - 4	5 - 6	7 - 10 (50%)
Zintuiglijke en motorische ontwikkeling	1 - 4	5 - 6	7 - 10 (50%)

Ondersteuningsbehoefte: regelmatig	
Ondersteuning t.a.v. leren en ontwikkelen	De leerling heeft nodig: -een onderwijsaanbod die verder weg staat van de directe, concrete belevingswereld -een begeleider die initiatief uitlokt bij de leerling -verhouding in- en ontspanningsmomenten (taakspanne 20-30 min). -een begeleider die de taakwerkhouding bevordert
Ondersteuning t.a.v. de sociaal-emotionele ontwikkeling	De leerling heeft nodig: -een basisklimaat gericht op autonomie, initiatiefname en verantwoordelijkheid leren dragen -een begeleider op afstand, waar nodig nabijheid, (meer coachend) -een basishouding van ingrijpen en uitleggen -een begeleider die stimuleert tot zelf doen en zelf oplossingen bedenken -een groepsgerichte benadering, sociaal leren
Ondersteuning t.a.v. de communicatie	De leerling heeft nodig: -begeleiding in het stimuleren in het verwoorden van gevoelens en gedachten -korte verbale instructie (eenvoudige zinnen) -visuele ondersteuning waar nodig (picto's/ geschreven tekst)
Ondersteuning t.a.v. fysieke situatie	<u>Zelfredzaamheid in relatie tot ADL-handelingen</u> De leerling heeft nodig: -een herinnering bij het uitvoeren van deelhandelingen en het nakomen van hygiëneregels. -een begeleider die hij kan aanroepen om hulp. <u>Fysieke belastbaarheid</u> De leerling heeft nodig: -gebalanceerde afwisseling van inspannende en ontspannende activiteiten m.b.t. energie (meer dan in het gemiddelde dagprogramma van de leerroute) <u>Oriëntatie in de ruimte en transfers</u> De leerling heeft nodig: -gebalanceerde afwisseling van inspannende en ontspannende activiteiten m.b.t. energie (meer dan in het gemiddelde dagprogramma van de leerroute)
Ondersteuning t.a.v. medische situatie	<u>Medische handelingen en protocollen</u> <i>(alle leerlingen medicatie wordt verstrekt of sprake is van epilepsie hebben een protocol)</i> De leerling heeft nodig: -toezicht bij het zelf uitvoeren van handelingen. -leerling heeft toezicht nodig op het zelf innemen van medicatie. <u>Zintuiglijk functioneren</u> De leerling heeft nodig: -toezicht bij het zelf uitvoeren van handelingen. -leerling heeft toezicht nodig op het zelf innemen van medicatie.